

POLİTİKA VE EKONOMİ İLİŞKİSİNDE TEORİK YAKLAŞIMLAR*

ÖZET

Demokratik toplumlarda, hükümetlerin ekonomik konularda önemli rollere sahip olduğu kabul edilir ve seçmenlerinde hükümetleri ekonominin gidişatından giderek artan bir şekilde sorumlu tuttukları görülmüştür. Bu gelişmeler politika ile ekonomik sistem arasındaki etkileşimin analizini önemli hale getirmiştir. Bu ilişkinin boyutları öncelikle o ülkenin kamu kesiminin büyüklüğü ile yakından ilişkilidir. Teorik açıdan bakıldığında politika ile ekonominin ilişkisinde sosyal refah fonksiyonu, ortalama seçmen teorisi, oy ve popülerlik fonksiyonunun önemli yerlere sahip olduğu görülür. Çünkü politik ekonominin hedefi toplum refahını maksimum yapmaktır ve bu politikaları saptayan ve uygulayan politikacıları seçenlerde ortalama seçmendir. Normatif yapısı nedeniyle ampirik analizlerde kullanılamayan refah fonksiyonunun yerine, oy ve popülerlik fonksiyonu tercih edilmektedir. Bu çalışmada bu teoriler gözden geçirilerek politika ve ekonominin ilişkisindeki teorik yapılar ele alınmıştır.

Anahtar sözcükler: Politik ekonomi, kamu kesimi, oy ve popülerlik fonksiyonu, sosyal refah teoremi.

THEORETICAL APPROACHES TO POLITICS AND ECONOMICS:

ABSTRACT

In democratic societies, governments are not only responsible political issues but also economics. Voters firmly believe that success of incumbent government depends on success of economic condition of country. This makes an important area to analyze the relationship of politics and economics. Dimensions of this relationship are subject to size of country's public sector. In theory, there are three approaches as i) social welfare function, ii) median voters theory, and iii) vote and popularity functions. The main objective of political economy is to maximize welfare of society. This policy arranged and applied by politicians whom have chosen by median voters. Because of the normative structure of welfare function, it is difficult to apply empirical analyses. Therefore, vote and popularity function preferred. This study is critically evaluating theory formation of politics and economic relations.

Key Words: Political economy, public sector, vote and popularity function, social welfare theorem.

* Yard.Doç.Dr. Şennur Sezgin, Pamukkale Üniversitesi, İ.İ.B.F

1. GİRİŞ

Günümüz toplumlarında hükümetlerin ekonomik konularda önemli rollere sahip olduğu kabul edilir ve seçmenlerde hükümetleri ekonominin gidişatından giderek artan bir şekilde sorumlu tutmaya başladıkları görülmüştür. Gerçektende bir ülkenin ekonomisi ile hükümet şekli yakın ilişki içindedir. Ekonomik gelişme politik faktörlere bağlı ve ekonomik faktörler siyasi kararlardan çok fazla etkilenmektedir. Eğer hükümet ekonomiyi beklenildiği gibi başarı ile yönetemezse iktidarda bulunma şansını büyük ölçüde risk altına sokmuş demektir. Aynı zamanda hükümetler önemli çıkar gruplarının tepkisine yol açacak politikaları da uygulamaktan kaçınırlar.

Bu gelişmeler politika ile ekonomik sistem arasındaki etkileşimin analizini önemli hale getirmiştir. Hükümet politikaları ekonomik sistem içinde Klasik iktisat düşüncesinin söylediği gibi egzogen (dışsal) bir değişken olarak görülmektedir. Artık makro ekonomi politikaları veri olarak kabul edilmemekte, siyasal kurumların ekonomi politikaları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Hatta günümüzde politika ve ekonomi arasındaki ilişkinin çok sıkı ve kaçınılmaz olduğu açık bir şekilde ifade edilmektedir. Bu iki sosyal bilim tarihsel gelişim süreçleri içinde, zaman zaman birbirlerine yakınlaşıp uzaklaşıyorlar da, iki ayrı bilim dalı olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Politika ile ekonominin ilişkisinin en geniş anlamıyla incelendiği disiplin politik ekonomidir. Politik ekonomi denilince politika ile ekonominin karşılıklı etkileşimi gündeme gelmektedir. Bu nedenle de bu çalışmada bu ilişki ele alınmış ve bu ilişkinin teorik dayanaklarının neler olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Her ülkede politika ile ekonominin karşılıklı etkileşim derecesi birbirinden farklıdır. Bazı ülkelerde ekonomi ile politika arasındaki bağımlılık dereceleri yüksek olmasından dolayı, ekonomi politikalarının belirlenmesinde siyasi etkilerin yoğun olduğu görülmektedir. Genelde bu bağımlılık derecesi de o ülkedeki kamu sektörünün büyüklüğüne bağlı olarak gelişir. Bu nedenle sonraki bölümde kamu kesiminin büyüklükleri ele alınıp, tarihsel gelişimi irdelenecektir. Bu çalışmanın amacı politika-ekonomi ilişkisini açıklamaya çalışan teorileri belirleyip, bunların politik ekonominin gelişmesindeki rollerini belirlemek olduğundan üçüncü bölümde, politik ekonominin tanımı verilmeye çalışılacaktır. Takip eden dördüncü bölümde ise, politik ekonominin tarihsel gelişimi üzerinde durulacaktır.

Beşinci bölüm politik ekonominin teorik kökenlerinin verildiği bölüm olacaktır. Bu bölümde sosyal refah, medyan seçmen teoremi,oy ve popülerlik fonksiyonu, Phillips eğrisi, rasyonel bekleyişler teorisi gözden geçirilecektir.

2 KAMU KESİMİNİN BÜYÜKLÜĞÜ VE ALANI

Tarihsel süreç olarak bakıldığında bütün ülkelerde siyaset ile ekonomi arasında bağımlılık her zaman var olmuştur ve bütün siyasal sistemler bundan etkilenmiştir. Fakat son 40-50 yıldır hükümetlerin ekonomik faaliyetleri çok yönlü olarak artmış, bu artış da karşılıklı etkileşimi daha yoğun hale getirmiştir. Politika ile ekonominin etkileşimi geçmişe göre daha fazla olmasına rağmen, her ülkede farklı yoğunlukta gerçekleşmektedir. Bu yoğunluğun derecesi o ülkenin kamu kesiminin büyüklüğüne bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle de politik iktisat tartışmalarının özünde kamu kesiminin ekonomideki büyüklüğü ve rolü önem kazanmaktadır.

Kamu kesiminin ekonomi içindeki büyüklüğünü ölçmek için genelde kamu harcamalarının toplam ekonomi çıktıları (mesela, GSMH içindeki payı gibi) kullanılır (Berry and Lowery,1984:1193). Tanzi ve Schuknecht (1997:164-167) yapmış oldukları çalışmada, 14 gelişmiş ülkenin kamu harcamalarının GSMH içindeki payını tarihsel olarak incelemiştir. Toplanabilen veriler incelendiğinde 14 gelişmiş ülkenin kamu harcamalarının GSMH içindeki payı ortalama olarak 1920’de yüzde 18,2’ye, 1937’de yüzde 22,4’e ve 1960’da yüzde 27,9’a yükselmiştir (Tablo1). 1960’da, ABD’de kamu harcamalarının GSYİH içindeki payı ortalama % 27 ile, diğer gelişmiş ülkelerle paralel bir gelişme göstermektedir. 1960’lı yıllarda entellektüel ve politik baskılar nedeniyle kamu harcamalarında belirgin artışlar görülmektedir. 1960 ile 1990 arasında kamu harcamaları ortalama olarak GSYİH’ nin yüzde 27,9’dan yüzde 44,9’a yükseldi. Bu artışın çok büyük bir kısmı 1960 ve 1970’li yıllarda gerçekleşti. 1960 ve 1970’li yıllardaki kamu harcamaları artışı GSYİH ortalaması olarak neredeyse daha önceki 90 yıllık artış kadar olmuştur. Hiçbir savaş veya büyük buhranın olmadığı düşünülürse, bu önemli bir gelişmedir. Tabii bu artışın en büyük nedeni sosyal devlet anlayışının yaygınlaşmasıdır. Cameron (1978:1245-1250) kamu kesiminin genişlemesine beş çeşit açıklama getirmiştir. Ona göre ekonomik, mali, politik, kurumsal ve uluslararası ilişkiler nedeniyle kamu kesimi büyümüştür.

TABLO 1 Sanayileşmiş Ülkelerde Genel Kamu Harcamalarındaki Artış**1913-2001 (GSYİH'nin yüzdesi olarak)^a**

Ülke	1913	1920	1937	1960	1990	2000	2001
Avusturya	-	14,7 ^b	20,6	35,7	48,6	46,9	52,2
Kanada	-	16,7	25,0	28,6	46,0	51,1	41,9
Fransa	17,0	27,6	29,0	34,6	49,8	47,5	52,5
Almanya	14,8	25,0	34,1	32,4	45,1	44,5	48,3
İrlanda	-	18,8	25,5	28,0	41,2	26,4	26,4
Japonya	8,3	14,8	25,4	17,5	31,7	31,9	38,0
Yeni Zelanda	-	24,6	25,3	26,9 ^{b,c}	41,3	36,4	41,8
Norveç	9,3	16,0	11,8	29,9	54,9	39,4	44,6
İsveç	10,4	10,9	16,5	31,0	59,1	52,2	57,2
İsviçre	14,0	17,0	24,1	17,2	33,5	-	-
İngiltere	12,7	26,2	30,0	32,2	39,9	37,7	40,2
ABD	7,5	12,1	19,7	27,0	33,3	32,7	34,9
Ortalama	12,3	18,7	23,2	27,9	43,0	40,6	43,4

^a Bazı durumlarda, II. Dünya Savaşı öncesi veri hesaplamalarında GSYİH yerine GSMH veya SMH rakamları kullanılmıştır.

^b Bu yıl için merkezi hükümetin verileri kullanılmıştır.

^c Yeni Zelanda verisi 1970 yılı içindir.

Kaynak: 1913-1990 verileri Tanzi ve Schuknecht 'den alınmıştır. 2000 ve 2001 verileri ise, "OECD in Figures" çeşitli sayılarından düzenlenmiştir.

1960'lardan sonra devletin ekonomik hayattaki rolü giderek artmıştır. Sosyal devlet anlayışı yerleşmiş, piyasa ekonomisi tarafından üretilmeyen mal ve hizmetler devletten talep edilmeye başlanmıştır. Böylece devlete kamu mal ve hizmetlerinin tahsisi rolü verilmiştir. Kamu ekonomisinde, kamu mallarının arz ve talebi piyasa ekonomisinden farklı olarak fiyat mekanizması (fiyat süreci) aracılığıyla belirlenmemektedir. Çünkü

kamusal malların piyasaya konu olmaması, fiyatlandırılmaması, büyük ölçüde bölünemez, pazarlanamaz ve kimse bu mallardan yararlanmaktan mahrum edilemez nitelikte olması talebin piyasa şartlarına göre belirlenmesini engellemektedir. Kamu mallarından yararlanma sırasında piyasa fiyatının söz konusu olmaması kamu mallarına yönelik talebin belirlenmesinde farklı çözümlenmeleri gündeme getirmektedir (Ortaç, 2004:27). Hiç bedel ödemeyen kimselerde bu mallardan yararlanabilir. Bu nedenle bireyler mallara olan taleplerini çoğunlukla açıklamazlar. Taleplerini belirtmediklerinden dolayı bu mal ve hizmetlerin kullanımından mahrum edilmeyeceklerini bilirler. Bu duruma “bedavacılık sorunu” (free rider) denir. Bu nedenle kamu ekonomisinde ne tür malların üretileceği ve ne miktarda üretileceği vb. sorunlar fiyat mekanizmasından farklı süreç aracılığıyla belirlenir. Vatandaşlar, kamu mal ve hizmetleri ile ilgili isteklerini oy verme siyasal süreci ile açığa vururlar. Bu durumda pazar güçlerine göre farklı çıktılarının oluşmasına neden olur (Aktan ve Dileyici, 2001:2).

Devlet tarafından üretilen malların finansmanı ise oldukça farklı bir konudur. Malların yararlanan tarafından ödenmesi yerine, genel vergi konulmuştur. Yani genelde malların üretilmesi için özel bir ödeme yoktur, bunun yerine dolaylı veya dolaysız vergiler konulmuştur, ve bu vergiler kamu hizmetlerinin finansmanından bağımsız olarak kullanılmaktadır (Frey, 1978:5).

Tahsis ve dağıtım fonksiyonu dışında, devletin müdahale edebileceği bir çok ekonomik faaliyet alanı vardır, özellikle de konjonktürel dalgalanmaların kontrol edilmesi problemi vardır. Bu kadar fazla devlet müdahalesiyle tam istihdam ve fiyat istikrarı sağlanabileceği düşünülebilir. Fakat devlet zaman zaman işsizlik ve enflasyondan kurtulamaz. Hatta zaman zaman konjonktürel dalgalanmalar yaratacak politikaları teşvik ettiği gözlenmektedir (Frey,1978:5). Günümüz toplumlarında birbirine bağımlı hale gelen ekonomi ve politika birbiriyle iç içe girmiştir. Bu gerçeği göz ardı etmek mümkün değildir. Eğer bu gerçek göz ardı edilirse ekonomi politikalarının tek başına ayakta durması mümkün değildir. Bu nedenle siyaset, ekonomi ve devletin karşılıklı etkileşimi göz önünde bulundurulmalı ve ekonomi politikaları uygulamaya konulurken bu gerçek unutulmamalıdır. Çok önemli bir yere sahip olan politika ve ekonominin etkileşimini daha iyi anlayabilmek için bu

kavramın tanımını yapmak gerekmektedir. Bundan sonraki bölümde bu kavramı ve kapsamını belirlemeye çalışacağız.

3 POLİTİK EKONOMİNİN TANIMI

Politik ekonomiyi çok genel olarak tanımlarsak, politika ile ekonominin karşılıklı etkileşimi diyebiliriz. Fakat bu tanım oldukça genel bir tanımdır ve gerçek anlamıyla ne çalışıldığını ifade etmez. Genel olarak ekonomiyi, sonsuz insan ihtiyaçları karşısında, kıt olan kaynakların verimli şekilde kullanılma yollarını arayan bilim olarak tanımlayabiliriz. (Parasız, 2000:4). Bu tanım ile ekonomik faaliyetler soyutlanmış ve tercih-kıtlık durumlarını ele alan “genişletilmiş” bir tanım verilmiştir. Böyle olunca politik iktisadın başlangıç noktası da “karar verme sürecinin politik yapısı” olmaktadır ve siyasetin ekonomik tercihleri nasıl etkilediği ile ilgilenmektedir (Telatar, 2004:78). Bu tanım ile iktisat kaynakların sonuçlara uyarlanma yöntemi olarak görülmektedir. Politikayı ise, bir taraftan toplumda yaşayan insanlar arasındaki çatışma, mücadele ve kavga olarak görebileceğimiz gibi, diğer taraftan toplumda bütünlüğü sağlamak, özel çıkarlara karşı koyarak ortak iyiliği gerçekleştirmek olarak görebiliriz. Bu iki tanımda politikayı uç noktalarda tanımlamıştır. Bu ikisini birleştirerek politikayı, hem bir çatışma ve iktidar kavgası, hem de toplumun bütün üyelerinin (en azından bir kısmının) yararına olabilecek bir düzen yaratma aracı olarak tanımlayabiliriz (Kapani, 2000:17-18). Görüldüğü gibi politika aynı zamanda güç ve otoritenin uygulanmasını da içermektedir. Güç ve otorite genelde toplumdaki aktörler arasında **çıklarların farklılaşması** ve **çikar çatışmaları** ortaya çıktığında uygulanır. Bu durumda kolektif kararlar nasıl alınır? Birey, sınıf veya gruplar toplumsal tercihi kendi tercihlerine göre şekillendirmek için güç ve otoriteyi nasıl elde ederler? Bu tür durumlar da Drazen (2000:6) politikanın kolektif tercihleri yapılabilme mekanizması olarak devreye girdiğini belirtmektedir. Aslında güç ve otoritenin elde edilmesi ve kullanılması, kolektif kararlar alınmasında kullanılan mekanizmaların neler olduğu yönündeki genel sorunun spesifik hale dönüştürülmesidir.

İktisat Bilimi + Siyaset Bilimi = Politik Ekonomi?

Buna cevap verebilmek için iktisat bilimi ile siyaset biliminin farklı yönlerine bakmak gerekir. Politika ve ekonominin farklılıkları üç temel noktada toplanır: İncelenen faaliyet, incelenen birim ve inceleme yöntemi. Ekonominin incelediği temel faaliyet alanı fertler

arası “mübadele işlemi iken, siyasetin temel inceleme alanı ise, “iktidardır” dır. Ekonominin incelediği temel birim “birey”dir. Bu birey tüketici olarak hanehalkı, üretici olarak firmaları kapsamaktadır. Bireylerin tercihlerinin homojen olduğu varsayılır ve bir bireye ait tercihin bütün toplumun tercihlerini yansıttığı kabul edilir. Siyaset biliminde ise tercihlerden ziyade kararlar vardır ve bu kararlar belli bir kurumsal yapı içinde bulunan grupların karşılıklı etkileşimi sonucunda alınır. Ekonomi ve politika arasında inceleme yöntemi olarak alınan rasyonellik açısından da farklar mevcuttur. İktisatçılar fertlerin “rasyonel” davrandığını kabul ederler. Rasyonellik tüketici açısından “fayda maksimizasyonu”, üretici açısından ise “kar maksimizasyonu” olarak belirtilen optimizasyonu gerçekleştirmektedir (Savaş, 1986:9-12).

Bütün bu farklılıkların ortaya konulmasından sonra politik ekonomiyi “**karar alıcıların siyasal doğasının politika tercihlerini ve bunun sonucunda ekonomik çıktıları nasıl etkilediğini**” araştıran bir disiplin olarak tanımlayabiliriz. Buna göre gerçek dünyada ekonomi politikaları sosyal plancılar tarafından hazırlanmamakta ve ekonomi politikaları, kolektif tercihler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kolektif tercihler ise, çıkar çatışmalarını dengeleyen karar alma sürecinin sonucunda oluşmaktadır (Drazen, 2000:20).

4 YENİ POLİTİK EKONOMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Ekonomi ile politikanın farkı ilk defa Yunanlılar tarafından belirtilmiştir. Atina'nın eğitilmiş yurttaşları, ticaret ve endüstri ile uğraşanları küçük görmekteydiler. Politika ile ilgili çok şey öğrenilip, çok şey yazılmasına karşılık ekonomi tamamen ihmal edilmişti ve politikanın bir alt dalı olarak görülmekteydi. Yunan şehir devletleri demokratik olması gerekirken, totaliter yaklaşımlara sahiptiler. Çünkü devlet bütün sosyal ilişkileri kontrol etme yetkisine sahipti. Bu nedenle de Yunan literatüründe politika tamamen ekonominin üzerinde yer almaktaydı(Anderson, 1944:78).

Ekonominin bağımsız bir bilim haline gelmesi yıllar sonra olmuştur. Bağımsız bilim olarak Adam Smith' in 1776'da yazdığı Ulusların Zenginliği (Wealth of Nations) kitabından, J.S.Mill' in kitabı Politik Ekonominin Prensiplerinden (Principles of Political Economy) başlayarak, bizim şimdi “ekonomi” dediğimiz bilime, o zamanlar genel olarak “politik

ekonomi” denilmekteydi. Aslında bu terminoloji ekonomi ile politikanın ayrı düşünülemezliğine verilen bir tepki olarak görülebilir (Drazen, 2003:3).

Politik iktisat 18. yüzyılda ortaya çıkmış ve insanların isteklerinin yapısında ve üretim, bölüşümün yapısında meydana gelen değişimleri anlamalarına yardımcı olmuştur. Aslında politik iktisadın 18. yüzyılda ortaya çıkması da bir tesadüf değildir. Bu dönem feodalizmin çözülmeye başladığı, ulus devletlerin ortaya çıktığı bir dönemdir. Zenginlik altın ve gümüşle temsil edilen paradır. Paranın elde edilme yolu da çoğunlukla meslek olan ticaretten olmaktadır. Yeni oluşmaya başlayan politik ekonomi kavramında politik yön devlete ilişkili ve bu iki alan birbirinden farklılaşmamıştı. Daha sonraları, yaklaşık olarak 18 yüzyılın ikinci yarısından sonra “devlet-sivil toplum ayırımı ortaya atılmaya başlandı. Artık ekonomi esas itibariyle sivil topluma özgü bir alan olarak görülmeye başlandı, böylece siyasetten “bağımsız bir alan” olarak ekonomi düşüncesinin ilk temelleri de atılmış oldu (Üşür, www.bağımsız.sosyalbilimciler.org).

Adam Smith’den sonra on dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar sosyal bilimciler ekonomi ile politika arasında çok az ayırımında bulunmuşlardır. Uyguladıkları metod, ileri sürdükleri argümanlar normatif nitelikte ve birbirine çok benzemektedir. Fakat 1871’de S.Jevons’ın yazdığı Politik Ekonominin Teorisi (Theory of Political Economy) kitabı ile birlikte matematiksel analizin ne kadar önemli olduğu fark edildi. Jevons’ın çalışmasıyla birlikte ekonomide marjinalist yaklaşımın temelleri atıldı ve ekonomi ile politikanın arasındaki fark açıldı. 1890’larda “politik ekonomi” terimi ne iktisadın ne de siyaset biliminin ilgi alanı olarak kabul edilmekteydi. Ekonomistler genellikle piyasadaki fiyat mekanizması üzerinde durmuşlar, matematiksel ve tümdengelim metodunu kullanarak pozitif bir bilim olmasına katkıda bulunmuşlardır. Buna karşılık siyaset bilimi bu etkilerin dışında kalarak tümevarımcı, normatif bir yapıya bürünmüştür. 1890’lardan itibaren 70 yıl boyunca iktisat ve siyaset bilimi farklı araştırma gündemleri ve teknikleri benimsemiştir. Siyaset bilimciler iktisadi araç ve kavramları, iktisatçılar matematiksel araçları siyasi aktör ve kurumların davranışlarını anlamak için kullanmamışlardır.

Ancak bu durum 1960’lardan sonra değişmiş, o zamana kadar birbirinden bağımsız çalışma alanları olan bu iki bilim birbirinin analiz araçlarını kullanmaya başlamıştır. İktisatçılar

seçmenleri faydalarını maksimize etmeye çalışan ekonomik aktörler olarak görmeye başlamıştır. Yine aynı şekilde bürokratlar piyasada mal üretenler gibi hizmet üreten, politikacılarda birer girişimci gibi görülmeye başlanmıştır (Miller, 1997:1173). Böylece “pozitif politik teori” yada “yeni politik ekonomi” denilen ve siyaset biliminin geleneksel teorilerinden ayrılan, seçmenin ve seçimlerin modellenmesine dayanan, iktisadın analitik tekniklerini kullanan bir disiplin ortaya çıkmıştır (Kuzu, 2001: 17).

Politik-ekonomik etkileşim temelde iki yaklaşım ile ele alınabilir. Arz yönlü politik-ekonomik modeller ve talep yönlü politik-ekonomik modeller. Arz yönlü boyut, hükümetin ekonomiyi manipüle etmek için verdiği çabaları inceleme alanı içine alırken, talep yönlü modellerde ise, seçmenlerin seçim döneminde ekonomik şartlara verdiği tepkileri incelemektedir (Turcotte, 1998:19-24).

Tablo 2 Politik-Ekonomik Sistemle İlgili Modeller

Politik-Ekonomik Etkileşim	
Arz yönlü (ekonominin hükümet tarafından manipüle edilmesi)	Talep Yönlü (ekonomik şartlara seçmenin tepkisi)
a- Politik Konjonktürel Dalgalanmalar b- Tepki Fonksiyonu	a- Oy Fonksiyonu b- Popülerlik Fonksiyonu

Tablo 2. de görüldüğü gibi politik-ekonomik etkileşimle ilgili arz yönlü çalışmalar iki alt gruba ayrılmaktadır. Birincisi, politik konjonktürel dalgalanmalar, diğeri ise tepki fonksiyonudur. Politik konjonktürel dalgalanmalar teorisi, ekonomik dalgalanmaların sebebi olarak, iktidar partisinin seçimler öncesinde genişlemeci ve seçimler sonrasında ise daraltıcı politikalar uygulamasını gösterir (Özer, 1998: 91). Tepki Fonksiyonu ise, seçimle iş başına gelenlerin davranışlarını ilgi alanı olarak kabul etmiştir. İş başındakilerin halkın kendilerine olan destekleri değiştiğinde ortaya çıkan tepkileri incelemektedir. Mesela, Tufte (1978) ABD’de Nixon dönemindeki yöneticilerin politik davranışlarını analiz etmiştir.

Talep yönlü analizde iki alt gruba ayrılmıştır. Bu iki grubun analiz alanı birbiriyle aynıdır, sadece analiz dönemleri birbirinden farklıdır. Oy fonksiyonu da popülerlik fonksiyonu da ekonomi ile seçmen tercihleri arasındaki etkileşimi incelemektedir. Oy fonksiyonu, seçim zamanında kullanılan oyları ele alarak ekonomik performans ile siyasal destek arasındaki ilişkiyi modellemektedir. Popülerlik fonksiyonu ise, seçimler arasındaki dönemde partiler, parti liderleri hakkında kamuoyunun düşüncelerini ölçen anketleri kullanarak yapılan çalışmalardır (Turcotte, 1998:19-24).

1970'lerin sonlarında ortaya çıkan yeni politik ekonomi literatürünün temelleri “normatif” Kamu Tercih Okulu tarafından atıldığı söylenebilir. Kamu Tercihleri “piyasa dışı karar alma mekanizmalarının iktisadi olarak analizi” ile ilgilenmektedir (Johnson, 1991:4). Kamu tercihleri yaklaşımı analizlerinde Neo-Klasik iktisadın standart araçlarını kullanmaktadır. Yani belli kısıtlar altında optimizasyon yapan karar birimleri ve etkileşimleri incelenmektedir. Yeni politik iktisadi kamu tercihleri alanına da yaklaşımın buna benzer yöntemi benimsemesidir (Telatar, 2004: 175). Bununla beraber “yeni politik ekonominin” iki temel özelliği vardır. Birincisi, klasik ekonominin yaptığı gibi gerçek ekonomi politikalarını exogen kabul etmek yerine bu politikaları açıklamayı hedef almıştır. İkincisi ise, yine klasik ekonominin varsayımlarından olan, politikaların sosyal refah fonksiyonunu maksimize etmek için yapıldığı varsayımından uzaklaşmışlardır. Açık olarak politikaların politik mekanizma tarafından belirlendiğini kabul etmiş ve toplumdaki güç odaklarının çıkarlarını göz önüne almışlardır. Bu nedenle vergi yükünün dağılımı, enflasyon, bütçe açıkları, okulların finansmanı, işgücü piyasası politikaları, ticaretin liberalleştirilmesi, özelleştirme, geçiş ekonomilerinin yeniden yapılandırılması vs. gibi çok geniş alanlarla uğraşmışlardır (Gilles, 2000:915).

5 YENİ POLİTİK EKONOMİNİN TEORİK KÖKENLERİ

5.1 Konuyla İlgili İlk Çalışmalar

Olters (2001) yapmış olduğu çalışmada politik iktisadın tohumlarının Marxçı sınıf çatışması mantığı ve Keynesyen talep yönetim araçları tarafından atıldığını belirtmektedir. Daha sonra bu konudaki gelişmelere bakıldığında bu iki okulun çok küçük bir rol oynadığı görülse de, akademik dünyaya yeni bir bakış açısının kapılarını açması açısından önemlidir ve bu iki okulun katkısı Kalecki' nin (1943) de yaptığı katkıdan daha

azdır. Kalecki kamu harcamalarının hükümet kaynaklı zirve ve durgunluktan oluşan politik konjonktürel dalgalanmalara yol açacağına değinmiştir. Yalnız bu dalgalanmaların Keynesyen talep yönetim araçlarından daha yumuşak olacağını belirtmiştir. Bu iddianın doğrulanması oldukça güçtür (Olster,2001:10). Kalecki' ye göre işsizlik ve durgunlukla mücadele yöntemlerini bilmek yeterli değildir. Bu yöntemlerle beraber olaya politik açıdan bakmak gerekmektedir (Kalecki,1971: 138-145). Fakat Kalecki' yi politik iktisadın önemli taşlarından saymak doğru değildir. Onun en büyük katkısı, iktisadi sonuçların (çıktıların) siyasi faktörlerin bir fonksiyonu olabileceğine dikkat çekmesidir.

5.2 Sosyal Refah Fonksiyonu

Politik ekonominin en üst ve son hedefi refahın artırılması, yani sosyal hasılanın maksimizasyonudur (Erkan, 2000:140). Refah ekonomisinin başlangıç dönemi olan 1940'lar aynı zamanda politik ekonominin matematiksel araçları kullanarak analiz yapması ile aynı dönemlere gelmektedir. Ekonominin normatif alanı farklı ekonomik durumların refaha olan etkilerini ve sosyal tercih mekanizmalarını analiz etmektedir. Bu analizlerde politika tavsiyeleri ekonomik araç olarak kullanılmaktadır. Birinci jenerasyon refah ekonomisi analizleri, kişisel refah düzeyinin kardinal olarak ölçülebileceğini ve bireyler arasında karşılaştırma yapılabileceği varsayımlarına dayanmaktadır. Yine bu yaklaşımlarda, kişisel fayda düzeylerinin toplanmasıyla toplam refah düzeyinin elde edileceğine inanılmaktadır. Böylece optimal ekonomi politikaları sosyal refahı maksimize edecektir (Olters, 2000: 24-26).

Birinci jenerasyon sosyal refah fonksiyonuna en büyük tepki Arrow' dan gelmiştir. Kenneth Arrow 1951 yılında yazdığı "Sosyal Tercih ve Bireysel Değerler" isimli çalışmasında kolektif tercihlerin oluşmasında bireysel tercihlerin etkisinin olmadığını göstermeye çalışmıştır. Seçmen oyunu kullanırken "akla yatkın bazı ilkelere bağlı kalsa bile, bireysel oylardan sosyal tercih ile ilgili bir sonuca varırken her şartta akla yatkın niteliklere sahip olmayabilir (Saraçoğlu,<http://dergi.iibf.gazi.edu.tr>). Yani Arrow' a göre bireysel tercihler dizisi, tutarlı bir sosyal ya da kolektif tercih dizisi oluşturmayacaktır. Ona göre uygun bir sosyal düzen kriteri yaratmak olanaksızdır. Bu durum modern iktisatçıların gündemine kolektif karar alma ilkelerinin çözümlenebileceğini getirmiştir. Arrow, sosyal refah fonksiyonunun bir dizi bireysel tercih fonksiyonlarından oluşup oluşamayacağını

bulmaya çalışmıştır. Çalışmasında bireysel tercihlerin böyle bir fonksiyon oluşturmadığı sonucuna varan Arrow, kurumların nasıl işlediğiyle değil, kolektif tercihin mantıksal yapısıyla ilgilenmiştir. Arrow, sosyal refah fonksiyonunu her bir birey sıralamasını gösteren bir süreç veya kural olarak tanımlamaktadır. Birey sıralaması sonuç olarak sosyal bir sıralamayı ortaya çıkaracaktır (www.canaktan.org).

Arrow sosyal refah fonksiyonuna bireysel tercihler ile ulaşılmasının mümkün olmadığını ispatlamaya çalışmakta ve bunun sağlanabilmesi için merkezi bir otoritenin kararına ihtiyaç duyulduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Bu durumda optimuma ulaşma sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun giderilmesi merkezi otoritenin alacağı kararın bireylerin kararına tam olarak uygun düşmesine bağlıdır (Odabaş, 2001).

Politik ekonomi literatürü açısından Arrow teoremi incelendiğinde, demokrasinin işlemesi her zaman mümkün değildir. Fakat oylama paradoksu olasılığı demokrasinin istikrarı için bir avantaj olabilir. Çünkü demokrasilerde sürekli sömürülen azınlıkların paradoks nedeniyle sömürülmesi şans eseri de olsa azalabilir. Sosyal refah fonksiyonu normatif bir yaklaşımdır. Çünkü hem teorik, hem de ekonometrik bir çok problemi mevcuttur. Şimdiye kadar hiçbir ekonomist bu fonksiyondan çıkarımlarda (türev alma) bulunamadığı gibi yaklaşık tahminlerde de bulunmakta zorlanmışlardır. Fakat bütün bu zorluklarına rağmen, yeni politik ekonomi yaklaşımları açık veya zımni olarak amaç fonksiyonu kullanmaktadırlar ki, buda sosyal refah fonksiyonuna dayanır (Olters, 2000:15). Refah fonksiyonu bir amaçlar demetinden oluşur. Bu amaçların her birinin görece ağırlık ve önemleri değişiktir. Bu nedenle amaçların önemleri, ağırlıkları devletten devlete, iktidardan iktidara, hatta zamandan zaman değişmektedir (Erkan, 2000:141).

Bir toplumun tüm amaçlarından oluşan sosyal refah fonksiyonuna ulaşıp, ulaşılmadığını veya ne ölçüde ulaşıldığını tespit etmek için “optimalite” kavramından yararlanır. Optimaliteye ulaşıp, ulaşılmadığının temel kriteri ise “pareto optimalitesidir.” Pareto optimalitesi politik iktisat açısından şöyle yorumlanabilir: *”Eğer amaçlardan birinin seviyesi diğer amaçların amaçlanan seviyeleri azaltılmadan arttırulabiliyorsa optimalite sağlanmamış demektir.”* (Savaş,1986:23).

5.3 Medyan Seçmen Teoremi

Politikaların üretilmesinin normatif yaklaşımlara dayandırılması A. Downs tarafından eleştirilmiştir. Downs 1957 yılında yayınladığı “Demokrasinin Ekonomik Teorisi” (An Economic Theory of Democracy) adlı kitabında pozitif bir yaklaşım ortaya koymuştur. Buna göre politikacılar çıkarları doğrultusunda hareket eden ajanlardır, bu nedenle de hükümetler bir firma gibi görülüp, mikro düzeyde modellenebilir. (Klasik yaklaşımda hükümetin amacı sosyal faydayı maksimize etmektir ve bu nedenle de hükümet bir sosyal planıcı olarak modellenmektedir.) Buradan politikacıları oylarını maksimize eden ekonomik ajanlar olarak görebiliriz. Çünkü insan doğası gereği bencil bir yaratıktır. Bir çok ekonomik analiz yapılırken insanın bu doğası göz önünde bulundurulmuştur. Downs’ a göre insanın yönettiği her türlü kurum analiz edilirken bu gerçek göz önünde bulundurulmalıdır (Downs, 1957).

Downs modern hükümetlerin analizine basit bir ekonomi kuralıyla başlar: Kişiler rasyoneldir, kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederler. Buna göre siyasi partiler gelir ve prestij elde etmek amacıyla hareket eden birimlerdir. Hükümetler, temsil ettikleri ideolojinin politikalarını uygulamak için seçim kazanmak yerine, seçim kazandıracak politikalar uygularlar (Downs,1957:28). Bu durumda ideolojileri, piyasada firmaların ürettiği mallar gibi, partilerin sunduğu mallar olarak değerlendirilebiliriz. Bu durumda Downscu modelde denge koşulu marjinal maliyet ile marjinal faydanın eşitlendiği nokta olacaktır. Yani hükümetler, harcamadan sağlanan marjinal oy kazancı, harcamanın finansmanından kaynaklanan marjinal oy kaybına eşit olana kadar harcamaya devam edeceklerdir. Böylece uygulanan politikalar optimal politikalar değil, seçmenlerin en beğendiği politikalar olacaktır. Asimetrik bilginin olmadığı, seçmenlerin tercih fonksiyonlarının belirli olduğu durumda partiler “medyan seçmeni” memnun etmenin yolunu arayacaktır (Kuzu, 2001:18-19).

Medyan seçmen, uç noktalar arasında yer almayan seçmendir. Ekstrem seçmenleri çıkardığımızda geriye kalan seçmen medyan seçmendir. Örnek verirsek, bir seçim döneminde üç tip seçmen olsun. Bunlardan birinci seçmenin tercihi ekonomik istikrar olsun, ikinci seçmenin tercihi ise sosyal istikrarın sağlanması olsun. Üçüncü seçmen ise tercihini hem ekonomik istikrarın sağlanması, hem de sosyal istikrarın sağlanması yönünde

belirlemiş olsun. Hükümet birinci seçmenin tercihleri doğrultusunda politikalar uygularsa, ikinci seçmenin oyunu kaybedebilir, eğer ikinci seçmenin tercihleri doğrultusunda politikalar uygularsa birinci seçmenin oyunu kaybedebilir. Ama üçüncü seçmenin tercihleri doğrultusunda politikalar uyguladığında, seçmenlerin çoğunluğunun oylarını alma şansına sahiptir. İşte hükümetlerin seçimleri kazanabilmek için uygulayacakları politikalarda isteklerini göz önüne bulunduracağı seçmen tipi bu seçmendir. Yani medyan seçmendir (Varım,1997:20-21).

Medyan seçmen teorisi yapay bir teori ve kuramsal detaylarının eksik olması nedeniyle eleştirilmektedir. Fakat bütün bu eleştirilere rağmen, son yirmi yıldır politik ekonomi ile ilgili yapılan çalışmalarda bu teori bir çok şekilde kullanılmaktadır. Çünkü bu yaklaşım ekonomi ile politik davranış arasındaki etkileşimin açıklanmasını basit bir şekilde ortaya koyarak çalışılması rahat bir teorem olmuştur. Bu teoremle ilgili ilk çalışmalarda transfer harcamaları ve vergilerin büyüme üzerindeki etkilerini politik ekonomi açısından analiz etmek için kullanılmıştır (Cukierman ve Spiegel, 2003:247-248).

Miller (1997:1175), Downs'ın seçmenlerden ve siyasi liderlerden oluşan politik aktörleri kendi faydalarını maksimize etmeye çalışan rasyonel birer ajan olarak kabul etmesi, bu teorinin demokratik karar alma sürecine yönelik kapsamlı bir teori olmanın da ötesine geçtiğini belirtmiştir. Çok geniş bir fenomen olan politikanın birçok alt dalının incelenmesinde de kullanılmaktadır. Özellikle siyasi partilerin yaklaşma ve uzaklaşmalarını, seçmenin katılım oranı gibi konuların irdelenmesinde önemli katkıları olmaktadır.

5.4 Oy ve Popülerlik Fonksiyonu

Sosyal refah fonksiyonu, optimal ekonomi politikalarının oluşturulmasında oldukça seçkin bir yaklaşım olmasına rağmen, normatif yapısı gereği kararsız ölçümler ve toplamlarla özdeşleştirilmesi, politika tavsiye aracı olarak kullanılmasında bir çok pratik sınırlamalarla karşılaşılması pek kullanışlı bir araç olmadığını ortaya koymuştur. Ekonomik analizlerin temel araçları olarak düzenli siyasal oy vermeler ve ekonometrideki gelişmeler kullanılmaya başlandığından beri, araştırmacılar anlaşılması zor sosyal refah fonksiyonu yerine kolektif tercihler hakkında geniş tahminlerde bulunulabilen ampirik olarak test edilebilen yöntemleri tercih etmişlerdir. Özellikle Kramer (1971), Stigler (1973) ve Tufte

(1975)'nin çalışmalarından sonra bu konuda hızla büyüyen bir literatür ortaya çıkmıştır. Bu literatürde makroekonomik değişkenler ile siyasi liderler veya siyasi partiler arasındaki popülerlik veya oy ilişkisi açıklanmaktadır. Bu ilişki kurulduktan sonra hedef, a) ekonomik tahminlerin kalitesini yükseltmektir. Böylece standart optimizasyon problemleri tahmini sosyal refah fonksiyonu ile çözülebilir hale gelir. b) ekonomistlerin politikacılara vermiş oldukları tavsiyelerin politik olarak uygulanabilme şansı artar (Olters, 2000:42-43).

Popülerlik ve oy fonksiyonu aslında aynı şeyi ölçen iki fonksiyondur. Aralarındaki tek fark bağımlı değişkenin tanımlanmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomik görüş açısından oy fonksiyonu gerçek oyları temsil etmesi nedeniyle popülerlik fonksiyonundan daha ilgi çekicidir. Çünkü popülerlik fonksiyonu sadece niyetlenen oyları temsil etmektedir. Fakat bir çok ülkede popülerlik fonksiyonu için çeyrek, hatta aylık dönemler itibariyle veri elde edilebilirken, oy fonksiyonunda veriler sadece dört-beş yılda bir elde edilebilmektedir. Bu nedenle popülerlik fonksiyonu gözlem sayısı bakımından daha güçlüdür. İki fonksiyonda seçmen davranışına odaklanmıştır ve ekonomik koşullarda meydana gelen değişmelerin siyasi partilere veya liderlere verilen destekleri nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır (Nannestad ve Paldam, 1994: 213).

Oy ve popülerlik fonksiyonu politik ekonomik sistem içinde seçmenin davranışına odaklanmış iken, olayın birde diğer yönü vardır ki, buda hükümetin davranışdır. Burada politikacıların davranışlarındaki motivasyonlar önemlidir. Politikacıların davranışlarındaki temel öge seçmen davranışlarındaki temel öge ile aynıdır yani kendi çıkarlarını maksimize etmektir. Literatür politikacıların davranışlarını *fırsatçı* veya *partizan* olmak üzere iki grupta incelemiştir. Politikacıların seçimleri tekrar kazanmak için yapmış oldukları fırsatçı veya partizan davranışlar ekonomide konjonktürel dalgalanmalara yol açmaktadır. Fırsatçı ve partizan politikacılar faydalarını maksimize etmek yani tekrar seçilebilmek için enflasyonla işsizlik arasında istikrarlı bir ilişkiye sahip olan Phillips eğrisinden faydalanmaktadırlar.

5.5 Phillips Eğrisi

Phillips eğrisinin politik ekonomi literatürünün gelişmesinde çok büyük katkısı olmuştur. Hatta yeni klasiklerin geliştirdikleri ve çok büyük ilgi gören rasyonel bekleyişler bile

ekonomi politikalarının yapılmasında enflasyon işsizlik değiş-tokuşuna (trade off) verilen önemi tamamen ortadan kaldırmamıştır. Phillips eğrisi tarihsel gelişimi açısından üç farklı aşamada incelenebilir. Birinci aşama enflasyon ile işsizlik oranı arasında ters yönlü ve istikrarlı bir ilişkinin varlığından yola çıkan aşamadır. Phillips' in orijinal çalışmasında parasal ücretlerdeki değişme ile işsizlik oranı arasındaki ilişki İngiltere için 1861-1913 dönemi ve 1913-1957 dönemi için araştırılmıştır. Her iki dönem içinde parasal ücretlerdeki değişme ve işsizlik oranı arasında doğrusal olmayan ters yönlü bir ilişkinin varlığını tespit etmiştir. Burada önemli olan bu iki değişken arasında ters yönlü bir ilişkinin varlığının yanında, bu ilişkinin istikrarlı olduğunun belirlenmesidir. Phillips'in yapmış olduğu bu çalışma herhangi bir teoriye dayanmayan, sadece bu dönemler itibariyle İngiltere verilerine dayanan ampirik bir çalışmadır (Yıldırım ve Karaman, 2003:334).

İki yıl sonra Paul Samuelson ve Robert Solow, Phillips' in yapmış olduğu çalışmanın benzerini ABD için 1900-1960 dönemi itibariyle yapmıştır. Sonuç, Phillips'e benzemektedir. Onlarda ABD'de işsizlik ve enflasyon arasında negatif, istikrarlı bir ilişki bulmuşlardır. Bundan sonra Phillips eğrisi makro ekonomik düşüncenin ve politikaların merkezi haline gelmiştir (Blanchard, 1997:339). Samuelson ve Solow'un Phillips eğrisine iki tür katkısı olmuştur. Birincisi parasal ücretlerdeki değişme yerine enflasyon oranı kullanılmıştır. İkincisi ise, Phillips eğrisi ekonomi politikasının bir aracı olarak görülmeye başlanmıştır. Phillips eğrisi üzerinde her bir nokta olası bir ekonomi politikası programı olarak yorumlanabilmektedir. Negatif bir eğimi olan Phillips eğrisi üzerindeki herhangi iki nokta enflasyon ile işsizlik oranları arasındaki değiş-tokuş ilişkisini gösterir. Diğer bir deyişle, daha düşük bir işsizlik oranı daha yüksek bir enflasyon oranını kabul etmekle ancak mümkün olabilir. Yine aynı şekilde enflasyonu düşürmek daha yüksek işsizliği beraberinde getirecektir (Yıldırım ve Karaman, 2003:338-339).

İkinci aşama M. Friedman ve E. Phelps tarafından Phillips eğrisinde kısa ve uzun dönem ayrımı yapılan aşamadır. Friedman ve Phelps kısa dönemli Phillips eğrisinin istikrarlı olmadığını belirtmişlerdir. Enflasyon oranı yükseldikçe, enflasyon beklentileri yükselecek, buda Phillips eğrisinin enflasyon beklentilerine bağlı olarak yukarıya kaymasına neden olacaktır. Kısa dönemde Phillips eğrisinin varlığı inkar edilmemekte, fakat enflasyon beklentileri doğrultusunda Phillips eğrisinin kaydığı iddia edilmektedir. Uzun dönemde ise,

enflasyon-işsizlik değiş-tokuşu sabittir. Enflasyon beklentilerinin gerçekleşen enflasyona eşit olduğu duruma ekonominin düzenli durağan hali denir. Ekonomi durağan halde iken var olan işsizlik oranına ise doğal işsizlik oranı denir. Doęal işsizlik oranı, her enflasyon oranında (bu oran önceden beklendiği durumlarda) sabit kalan işsizlik oranıdır. Uzun dönem Phillip eğrisi, ekonominin durağan halindeki enflasyon işsizlik ilişkisidir, ve doğal işsizlik oranına karşılık gelecek şekilde dik bir doğrudur.

Üçüncü aşamada ise, rasyonel beklentiler tarafından ortaya atılan işsizlik-enflasyon arasında bir ilişkinin var olduğu fakat, bu ilişkinin sistematik olmadığı iddia edildiği aşamadır. Enflasyon oranının beklenen orandan sistematik sapması, para politikası ile işsizlik oranını etkilemek üzere olmaz. Çünkü ekonomik birimler para arzındaki artış oranında enflasyon beklentilerini arttıracaklar ve Phillips eğrisi de bu doğrultuda kayacaktır. Bu değiş-tokuş sistematik olarak ekonomi politikası aracı olarak kullanıldığında değiş-tokuş ortadan kalkacaktır. Rasyonel bekleyişler altında Phillips eğrisi kısa dönemde bile dikeydir (Yıldırım ve Karaman, 2003:334-339).

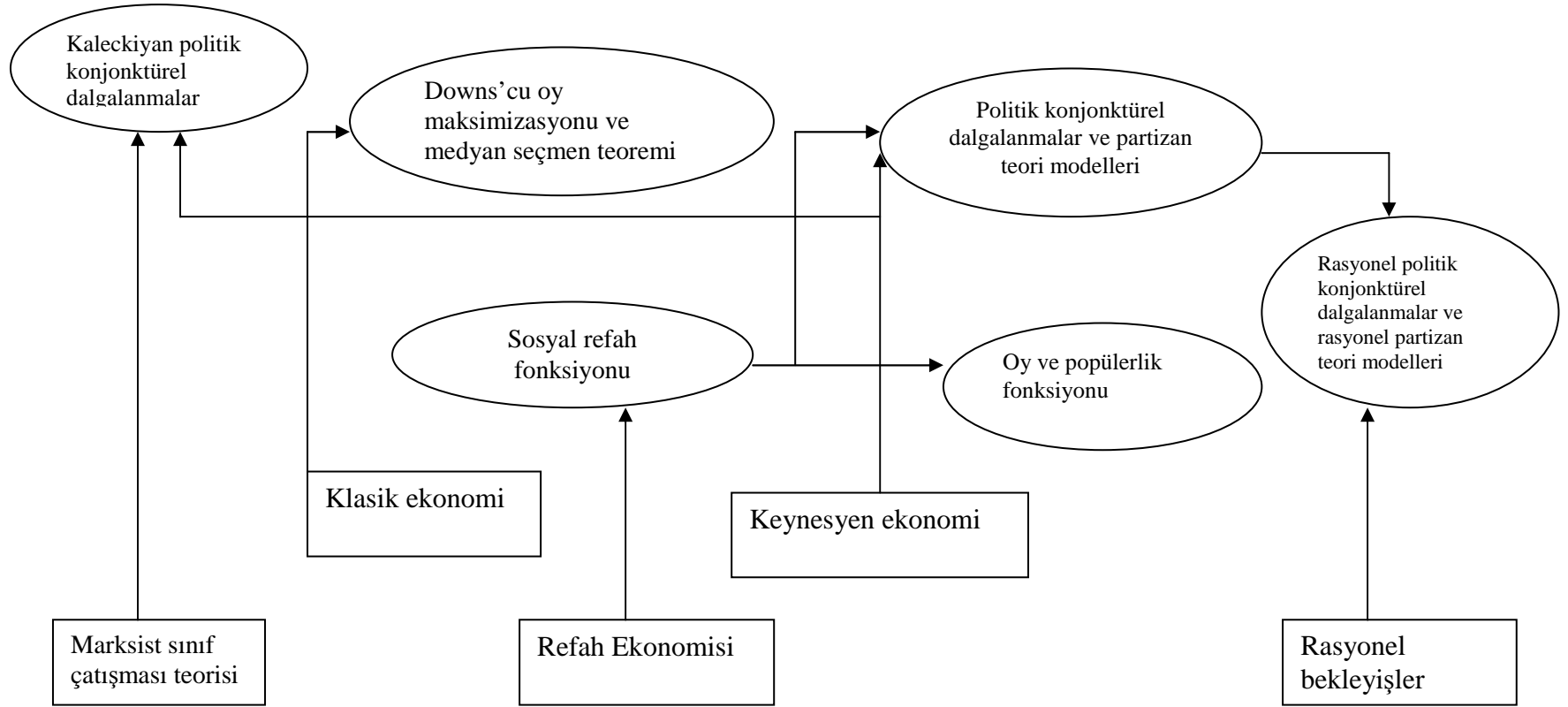
Phillips'i (1958) takip eden yıllardan sonra, bir çok akademisyen politik amaç fonksiyonunu enflasyon ve işsizlik makroekonomik değişkenine dayandırmıştır. Buna dayandırılarak yapılan çalışmalardan bazılarında fırsatçı politik konjonktürel dalgalanmalar ve partizan konjonktürel dalgalanmalar adı verilmektedir.

5.6 Rasyonel Bekleyişler

1970'li yıllara gelindiğinde yaşanan ekonomik krizler nedeniyle (özellikle petrol şoku) Keynesyen ekonomi popülerliğini kaybetmeye başlamıştır. Özellikle Lucas (1973) ve Sargent ve Wallace (1975)'in yapmış oldukları çalışmalar yeni klasik ekonomi için dönüm noktası olmuştur. Yeni klasik ekonominin yapmış olduğu en büyük katkı rasyonel bekleyişler teorisini ortaya atmaktır (Olters, 2001:38). Rasyonel bekleyişler kişilerin ellerindeki verilerle en iyi öngörüü yapması demektir. Bu durumda beklentilerin mutlaka doğru olması gerekmez. Rasyonel bekleyişler altında insanlar hata yapabilir, ama bu hatalar sürekli olmaz (Yıldırım ve Karaman, 2003:290). Rasyonel bekleyişler altında politik konjonktürel dalgalanmaların olabilmesi için hükümet ile seçmenler arasında asimetrik bilginin var olması gerekir. Seçmenler iktidarın uygulamalarını tam olarak

algılamayabilirler veya algılamaları belli bir zaman gecikmesiyle ortaya çıkar (Baleiras, 1997:201). Rasyonel bekleyişler altında oluşan konjonktürel dalgalanmalara ise rasyonel politik konjonktürel dalgalanmalar ve rasyonel partizan dalgalanmalar adı verilmektedir.Şimdiye kadar politik ekonomik sistemin gelişiminde önemli rol alan teorik gelişmeler genel hatlarıyla incelenmiş ve konuyla ilgili gelişmeleri gösteren şekil 1 de gösterilmiştir.

Şekil 1 Politik Ekonominin Teorik Dayanakları

Kaynak: Olters,2000:s.42

SONUÇ

Ekonomi ve politika ile ilgilenen herkesin çok rahatlıkla görebileceği gibi her ülkede politika ile ekonomi birbiriyle etkileşim halindedir. Fakat her ülkede bu etkileşimin derecesi birbirinden farklıdır. Bazı ülkelerde ekonomi ile politika arasındaki bağımlılık dereceleri yüksek olmasından dolayı, ekonomi politikalarının belirlenmesinde siyasi etkilerin yoğun olduğu görülmektedir. İşte bu yoğunluğun derecesinin belirleyen o ülkedeki kamu kesiminin alanı ve büyüklüğüdür. Bu nedenle de bu çalışmada öncelikle 14 gelişmiş olan ülkenin kamu kesiminin GSMH içindeki payı tarihsel süreç içinde ele alınmıştır. Gelişmiş 14 ülkenin kamu harcamalarının GSMH içindeki payı 1913’de % 15’ler civarında iken 2001 yılında % 45 ler civarına yükselmiştir. Bu artış politika ile ekonominin etkileşimini de güçlü hale getirmiştir. Politika ile ekonominin etkileşiminin geniş anlamıyla incelenmesine politik ekonomi adı verilmektedir. Bu nedenle politik ekonominin tanımı ve tarihsel gelişimi ele alınıp, bu ilişkinin arz ve talep yönlü olabileceği gösterilmiştir. Politika ekonomi ilişkisinde önemli yer tutan teorik temellerin neler olduğuna bakılmıştır. Teorik açıdan bakıldığında politika ile ekonominin ilişkisinde sosyal refah fonksiyonu, ortalama seçmen teorisi, oy ve popülerlik fonksiyonunun önemli bir yere sahip olduğu görülür Çünkü politik ekonominin hedefi toplum refahını maksimum yapmaktır ve bu politikaları saptayan ve uygulayan politikacıları seçenlerde ortalama seçmendir. Normatif yapısı nedeniyle ampirik analizlerde kullanılmayan refah fonksiyonunun yerine, oy ve popülerlik fonksiyonu tercih edilmektedir. Bu çalışmada bu teoriler gözden geçirilerek politika ve ekonominin ilişkisindeki teorik yapılar ele alınmıştır. Bu çalışma ile görülmüştür ki bu alanda ortaya konulması gereken, açıklığa kavuşmayan bir çok nokta vardır. Bu nedenle bu konuda daha bir çok teorik çalışmanın yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

ANDERSON, William (1944) “ Political Science, Economics, and Public Policy”, *The American Economic Review*, 34 (1).

AKTAN, Çoşkun Can ve Dilek Dileyici. (2001) “Kamu Ekonomisinde Karar Alma ve Oylama Yöntemleri” *Kamu Tercihleri ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1.

BALEIRAS,.Rui Nuno (1997). ”Electoral Defeats and Local Political Expenditure Cycles“, *Economic Letters*, 56,: 201-207.

BERRY, William D. ve David Lowery (1984). “The Measurement of Government size: Implications for the Study of Government Growth”, *The Journal of Politics*, 46 (4).

BLANCHARD,. Oliver (1997). *Macroeconomics.*, New Jersey, ABD: Prentice Hall.

CUKİERMAN, Alex ve Yassi Spiegel (2003). “When is the Median Voter Paradigm a Reasonable Guide for Policy Choices in a Representative Democracy?”, *Economic and Politics*, 15(3), 247-248.

DOWNS, Antony (1957) *An Economic Theory of Democracy*, New York:Harper and Row Publishers.

ERKAN, Hüsnü (2000). *Ekonomi Politikasının Temelleri*,Dördüncü basım, İzmir: İlkem Ofset.

FREY, Bruno S. (1978). *Modern Political Economy*. Birinci basım, İngiltere,Oxford: Martin Robertson & Company Ltd.

SAİNT-PAUL, Gilles (2000) “The New Political Economy: Recent Books by Allen Drazen and by Torsten Persson and Guido Tabellini”, *Journal of Economic Literature*, 38(4).

JOHNSON, David B. (1991). *Public Choice: An Introduction to the New Political Economy*, Londra: Mayfield Publishing Company.

KALECKİ, Michael “ Political Aspects of Full Employment”, *Selected Essays on The Dynamics of The Capitalist Economy 1933-1970*. Londra: Cambridge University Press, 138-145.

KAPANİ, Münci (2000). *Politika Bilimine Giriş*, Onikinci Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi.

KUZU, Yasemin (2004). “Political Business Cycle in the Turkish Economy: 1977-2001”, [www.econturk.org/ Turkey2003html](http://www.econturk.org/Turkey2003html). (15.5.2004).

KUZU, Yasemin (2001). “Türkiye Ekonomisinde Politik Devresel Hareketler.” Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

KRAMER, Gerald H (1971).. “Short Term Fluctuations in U.S. Voting Behavior, 1896-1964”, *The American Political Science Review*, 65(1), 131-143.

MİLLER, Garry (1997). “The Impact of Economics on Contemporary Political Science”, *Journal of Economic Literatür*, 35 (3).

NANNESTAD, Peter ve Martin Paldam (1994). “The VP- Function: A Survey of the Literature on Vote and Popularity Function After 25 Years”, *Public Choice* , 79.

TANZİ, Vito ve Ludger Schuknecht (1997). “Reconsidering the fiscal role of government: The international perspective”, *The American Economic Review*, 87(2) 164-168.

TELATAR. Funda (2004). *Politik İktisat Politikası*, Ankara: İmaj Yayınevi.

TURCOTTE, Andrea (1998). “Dialogue de Sourds: Economic Voting in Canadian Federal Election.” University of Toronto, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

ODABAŞ, Hakkı (2001). “James M. Buchanan’ın Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Alanındaki Katkılarının Değerlendirilmesi,” DEÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir:Yayınlanmamış Doktora Tezi. Aktaran [www. canaktan.org](http://www.canaktan.org)

OLSTER, Jan-Peter (2001) “Modelling Politics with Economic Tools: A Critical Survey of the Literature”, *IMF Working Paper*. WP/01/10.

OLTERS, Jan-Peter (2000). “Endogenous Ballot Decisions and “optimal” Fluctions an Economic Model of Politics”, McGill University, Montreal, Kanada :Yayınlanmamış Doktora Tezi.

ONUR, Sara (2003). “Literatürde Ekonomi Politika ilişkisi”, “İş, Güç” *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 6(1).

ORTAÇ, Fevzi Rıfat (2004). *Global Kamu Malları ve Finansman*,. Ankara: Gazi Kitabevi..

ÖZER, Mustafa (1998). *Modern Konjktür Teorileri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.1030.

PARASIZ, İlker (2000). *İktisadın ABC’si* , Dördüncü Basım, Bursa: Ezgi Kitabevi.

SARAÇOĞLU, Metin.”Kamu İktisadı Bağlamında Medyan Seçmen Teorisi”. <http://dergi.iibf.gazi.edu.tr>

STİGLER, George J. (1973). “General Economic Conditions and National Elections”, *The American Economic Review*, 63(2), 160-167.

TUFTE, Edward R.(1975). “Determinant of the Outcomes of Midterm Congressional Elections”, *The American Political Science Review*, 69(3), 812-826.

VARIM, Suphi (1997). “2000’li Yıllara Doğru Türkiye’nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar: Seçim Ekonomisi.”, *Türkiye Genç İşadamları Derneği Yayınlar*..

VURAL, Savaş (1986). *Politik İktisat*, Yedinci basım, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.

YILDIRIM, Kemal ve Doğan Karaman (2003).. *Makroekonomi*, Üçüncü basım, Eskişehir: Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı, yayın no:145.

ÜŞÜR, İşaya “Ekonomi Politik: Zarif Mezar Taşları?”

www.bagimsizsosyalbilimciler.org/Yazilar_BSB/IktisatveToplum_IsayaUsur.pdf

(20.8.2004)

www.canaktan.org/ekonomi